

Moed in moeilijke tijden

Ook in Zweden spreekt men van een crisis, hoewel er minder zwaar aan getild wordt dan in Nederland. De Zweedse banken hebben minder risico's genomen dan elders en dat past ook bij de voorzichtige, ietwat volgzaam, precieze en consciëntieuze aard van de Zweden. Niettemin is ook hier de economie sterk vertraagd en zijn opdrachtgevers risicomijdend en nog voorzichtiger geworden. Stagnerende woningbouwmarkten, stijgende werkloosheid, kortom het idee van rampspoed, zit ook hier in de hoofden van de mensen en laat zich dus ook voelen in de bouwpraktijk.

Maar wat betekent dat voor de kwaliteit van de architectuur? Die was de laatste decennia al tot een dieptepunt gedaald. Want in het land met een florerend sociaal-economisch systeem geldt vooral de macht van het getal. Grote bouwondernemers bepalen wat en hoe er wordt gebouwd, grote adviesbureaus bedienen deze markt. Wereldwijd doet het Zweedse bedrijfsleven het ook goed. Onder het veelgehoorde motto *Think global, act local* wist men feilloos de goedkoopste productielijnen op te zetten, overigens vaak met alle desastreuze sociale gevolgen van dien voor de rest van de wereld.

Deze ietwat monolithische markt in Zweden vertoont echter stevige barsten en daaruit komen nieuwe opdrachtgevers tevoorschijn met een andere benadering van de markt en de wil om een meer specifieke kwaliteit te ontwikkelen. Nieuwe allianties

zijn gesticht, zoals *Symbiocity* waarin kleine en grote producenten samenwerken aan een geïntegreerde, houdbare samenleving. De liberale sociaal-democratie die vooral goed voor zichzelf wist te zorgen met behulp van goedkope en globale derde wereldarbeid, beweegt zich in de richting van een samenleving die meer lokaal wordt gestuurd, vanuit een verantwoordelijkheid naar de omringende wereld, onder het omgekeerde motto: *Think local, act global*.

Vanuit Zweden las ik dat de BNA aandacht besteedt aan wat Nederlandse woningbouwopdrachtgevers van een goede architect verwachten en op welke criteria ze deze selecteren, juist nu deze om het laatste beetje werk schijnen te vechten. Op het ergste voorbereid las ik de tekst, maar wat me opviel was de redelijkheid van de argumenten die de opdrachtgevers gebruikten: architecten moeten goed kunnen luisteren, vertalend kunnen ontwerpen, ze mogen ook best een goede boterham verdienen en het gaat om kwaliteit.

Slechts een enkele uitspraak schoot me aanvalkelijk in het verkeerde keelgat, zoals de stelling dat een architect vooral het door de opdrachtgever bedachte concept moet kunnen uittekenen. Deze 'wie betaalt bepaalt'-mentaliteit lag aan de basis van de culturele crisis in Zweden - die wat betreft haar drijfveren overeenkomsten vertoont met het huidige Nederlandse beleid bij Europese aanbestedingen.

Toen ik hier wat langer over nadacht besepte ik dat zelfs deze Nederlandse opdrachtgever ten dele gelijk heeft: want een goede opdrachtgever heeft natuurlijk een idee, een concept en zelfs een visie van waaruit hij opereert. Weliswaar bleef de creatieve dialoog met zijn architect onderbelicht, maar natuurlijk werd bedoeld dat zijn concept vooral een vertaling is van de vele ideeën om het anders, verantwoordelijker, duurzamer, mooier en daarmee beter voor iedereen te maken, en vooral de bereidheid en de moed te hebben om daar risico's in te nemen, juist in moeilijke tijden. De Franse filosoof Deleuze heeft het ons helder voorgespiegeld. De wetenschap helpt ons de wereld steeds beter te begrijpen, de kunst materialiseert die ontwikkeling, maar aan de filosofie is het voorbehouden nieuwe concepten te bedenken.

En ik geef toe: weliswaar gaat het in Zweden steeds beter, maar zóver zijn die nieuwe opdrachtgevers nog niet gevorderd.

Architect Alex van de Beld is partner in Onix architecten en startte enkele jaren geleden een filiaal in Zweden. In 2009 bericht hij over architectuur en opdrachtgeverschap in Scandinavië

